

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความคิดเห็นของผู้เข้ารับอบรมต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการ
เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา

(พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง)

**Opinion of the training course to promote cultivation of banana tissue culture to
grow by Nakhonratchasima Agricultural Extension and Development Center
(Plant-Tissue Culture)**

วิลาสินี จันทร (Vilasinee Juntra)* เบนญามาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)**

จินดา ขลิบทอง (Jinda khlibtong)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้เข้ารับการศึกษา (2) ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการศึกษาต่อการจัดฝึกอบรม และ (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรหรือบุคคลทั่วไปที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง) ปี 2556 จำนวน 300 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 172 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.55 ปี ครั้งหนึ่งจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.44 คน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 121,757.89 บาทต่อปี มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 28.50 ไร่ เกือบทั้งหมดมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองและตั้งอยู่ในอำเภอตามภูมิภานา ส่วนมากเป็นอาสาสมัครเกษตร ทราบข้อมูลข่าวสารและสมัครเข้าร่วมโครงการผ่านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมหลักสูตรนี้มาก่อน (2) ความคิดเห็นต่อการจัดฝึกอบรมในภาพรวมผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยระดับมาก เห็นด้วยในระดับมากที่สุด คือ การใช้วัสดุอุปกรณ์ในการบรรยาย และผู้เข้ารับการอบรมก็มีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมในระดับมาก (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ระบุว่าขั้นตอนในการลงทะเบียนและรับสมัครเข้ารับการฝึกอบรมยุ่งยาก ใช้เวลานาน การประชาสัมพันธ์โครงการไม่ทั่วถึง และได้เสนอแนะว่าควรมีการจัดให้มีการไปศึกษาดูงานเพิ่มเติมในหลักสูตร และควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ชัดเจนและทั่วถึงมากขึ้น สถานที่ฝึกอบรมไม่ควรอยู่ห่างไกลจนเกินไป

คำสำคัญ: การจัดฝึกอบรม การส่งเสริมการปลูกกล้วย การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
อาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง)

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pat_puem@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช mailto:agashben@stou.ac.th

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this study were to study (1) basic social and economic information of the participants; (2) the participants' opinion toward the training course; and (3) the problems and suggestions about the training course.

The populations in this study were farmers or general public who participated in The Training Course of Banana Plantation Extension by Tissue Culture, by Nakhonratchasima Agricultural Extension and Development Center (Plant-Tissue Culture) in 2013. 172 samples were selected by using stratified random sampling methodology. The data were collected by using interview form. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, and standard deviation.

The findings of this study were as follows: (1) Most of the samples were male, their average age was 49.55 years, half of them educated primary level, their marital status was married, their average family member was 4.44 people, most of samples were farmers, their average annual income was 121,757.89 Baht, their average plant area was 28.50 Rai, most of the samples had their occupied area in native habitat, most of the samples were agricultural volunteer, the samples knew information and applied for the training course from the agricultural extension officers, and most of them has never participated in training course before; (2) the overall opinion of the participants about the training course was at high level, and the most agreed one was the use of audio visual aids and multimedia with the lecture, and the training course satisfied the participants at high level; (3) for the problems and suggestions, it was found that the procedure of registration and applying were complicated, taken too long time, and the training course public relations was not extensive. For their suggestions, the participants suggested that should have additional observe activities about the training course, Publicity should be the training course clearly and thoroughly, and the training place should not be too far.

Keywords: The Training, Banana Plantation Extension, Tissue Culture, NakhonRatchasima Agricultural Extension and Development Center (Plants-Tissue culture)

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pat_puem@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช <mailto:agashben@stou.ac.th>

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

การจะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนากำลังคน ซึ่งในการดำเนินงานในองค์กรต่างๆ “คน” ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด (จิระ ปรวาล พุกษ์ 2538, 1) และในการจะพัฒนาบุคคลนั้น วิจิตร อาวะกุล (2543, 19) กล่าวว่า การฝึกอบรมนับว่าเป็นวิธีที่จะทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานได้มีความสามารถเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ หรือให้มีความสำคัญในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการที่จะพัฒนาคนนี้มีความสำคัญมาก แม้แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ก็ยังได้กำหนดแนวคิดและปรัชญาของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาหรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา

การฝึกอบรมเป็นการช่วยพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพสูงขึ้น ในภาวะปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและรวดเร็ว การพัฒนาคนให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานและให้งานเหมาะกับคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ถึงแม้การฝึกอบรมจะไม่ช่วยแก้ปัญหาในการทำงานได้ทุกอย่าง แต่การฝึกอบรมที่จัดอย่างมีเป้าหมายและมีการวางแผนที่ดีก็ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของงานได้มีใช้น้อยในทางธุรกิจอาจวัดผลได้จากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น การลงทุนต่ำ การมีกำไรเพิ่มขึ้น อุบัติเหตุในการทำงานลดลง งานดำเนินไปรวดเร็วขึ้น เป็นต้น ส่วนในทางราชการนั้นก็อาจวัดได้จากความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชนได้มากและทั่วถึง ประชาชนมีความพึงพอใจในบริการมากขึ้น และรัฐบาลสามารถประหยัดงบประมาณรายจ่ายได้มากขึ้น (สุรพล จันทราปัติย์, ม.ป.ป.)

ใน พ.ศ. 2545 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ปรับบทบาทภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง) จากเดิม ที่มีบทบาทหน้าที่ในการผลิตและขยายพันธุ์พืชพันธุ์ดีเพื่อสนับสนุนและแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรเพียงอย่างเดียว มาเป็นการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพทางการเกษตร พร้อมด้วยการสนับสนุนปัจจัยการผลิตพื้นฐานให้แก่เกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร.2545) โดยในแต่ละปีศูนย์ฯจะต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพเกษตรกร และในปีงบประมาณ 2556 ศูนย์ฯได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรเฉพาะด้าน จำนวน 4 หลักสูตร ดังนี้ 1.หลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ 2.หลักสูตรการพัฒนาการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 3. หลักสูตรไร่นาสวนผสม และ 4.หลักสูตรการตรวจเช็คและบำรุงรักษาเครื่องยนต์ดีเซลการเกษตร โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การอบรมฝึกอาชีพ และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตพื้นฐาน ให้แก่เกษตรกรและบุคคลที่สนใจ จากการดำเนินงานและการประเมินผลการอบรมในหลายปีที่ผ่านมาพบว่า การจัดฝึกอบรมของศูนย์ฯ มีปัญหาที่สำคัญ คือ เกษตรกรหรือบุคคลทั่วไปให้ความสนใจน้อย และผู้ที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อยู่ในช่วงวัยชรา ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปปฏิบัติ หรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เกษตรกรให้ความสนใจมาก แต่เกษตรกรไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปปฏิบัติเองได้จริง (การประเมินผลการอบรมโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง). 2554) จากปัญหาที่พบดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง ศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ต่อการจัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

ฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง) ผลจากการศึกษาที่ได้จะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดทำหลักสูตรในการอบรมฝึกอบรมให้แก่เกษตรกร การวางแผนการฝึกอบรม รวมถึงการปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนในการจัดฝึกอบรมในครั้งต่อไป เพื่อให้การจัดฝึกอบรมของศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรและผู้สนใจ โดยหลักสูตรการฝึกอบรมจะต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง)
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง)
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรหรือนักศึกษาทั่วไปที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง) ปี 2556 จำนวน 6 รุ่นๆละ 50 คน จำนวน 300 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างทางสถิติของ Taro Yamane โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 5 % ได้กลุ่มตัวอย่าง 172 ตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างใช้การเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เลือกตัวอย่างจากกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามสัดส่วนคือ ร้อยละ 57 ของจำนวนประชากรในแต่ละรุ่น แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลากให้ได้ครบตามจำนวน

เครื่องมือในการวิจัยใช้ แบบสอบถาม ด้วยคำถามแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยอธิบายลักษณะของข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1) ข้อมูลพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจและประสบการณ์การฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.20) เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.55 ปี เกินครึ่ง (ร้อยละ 50.30) จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.90) มีสถานภาพสมรส สถานภาพทางสังคมเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 65.50) เป็นอาสาสมัคร เกษตร ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 41.00) เป็นสมาชิกองค์กรด้านการเกษตร เช่น ลูกค้า ธ.ก.ส. สหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก จำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.44 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรเฉลี่ย 2.37 คนต่อครัวเรือน มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 28.50 ไร่ต่อครัวเรือน เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 19.38 ไร่ โดยใช้พื้นที่ทำการเกษตรเกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ทำนา สถานที่ทำการเกษตรอยู่ในอำเภอตามภูมิลาเนา มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 125,757.89 บาทต่อปี ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประมาณครึ่งหนึ่งอบรมหลักสูตรนี้ที่ห้องประชุมของ อ.บ.ค./เทศบาล โดยสมัครเข้ารับการฝึกอบรมผ่านทางสำนักงานเกษตรอำเภอ/สำนักงานเกษตรจังหวัด มีประมาณหนึ่งในสามรับทราบข้อมูลข่าวสาร/การประชาสัมพันธ์โครงการ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเกษตรตำบล และผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น ส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรนี้มาก่อน แต่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกินครึ่งเคยมาร่วมประชุม/สัมมนา

2) ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจาก การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในภาพรวมพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วย ระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยในระดับมากที่สุด มีเพียงประเด็นเดียว คือ การใช้วัสดุทดแทนปูนปลาสเตอร์ ในการบรรจุไข่ ประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยในระดับมาก ใน 7 ประเด็น ได้แก่ เนื้อหาและหลักสูตรการฝึกอบรม ปัจจัยการผลิตประกอบการฝึกอบรม เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการบรรยาย การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สถานที่ฝึกอบรม วิทยากร/เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม วิธีการและรูปแบบในการฝึกอบรม ประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยปานกลาง มี 3 ประเด็น ได้แก่ ช่วงเวลาในการฝึกอบรม การรับสมัครเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม และ ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ ส่วนประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยน้อย มีเพียงประเด็นเดียว คือ การลงทะเบียน/รายงานตัวเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม ดังแสดงใน ตารางที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1 สรุปความคิดเห็นในแต่ละด้านต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการ
 เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (n = 172)

	ประเด็นความคิดเห็น	Mean	S.D.	ความหมาย
1.	การรับสมัครเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม	3.28	0.849	เห็นด้วยปานกลาง
2.	การลงทะเบียน/รายงานตัวเพื่อเข้ารับการ ฝึกอบรม	2.30	0.788	เห็นด้วยน้อย
3.	สถานที่ฝึกอบรม	3.65	0.878	เห็นด้วยมาก
4.	ช่วงเวลาในการฝึกอบรม	3.31	0.815	เห็นด้วยปานกลาง
5.	เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการ บรรยาย	3.76	0.723	เห็นด้วยมาก
		3.64	0.793	เห็นด้วยมาก
6.	วิทยากร/เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม	3.50	0.800	เห็นด้วยมาก
7.	วิธีการและรูปแบบในการฝึกอบรม	4.07	0.698	เห็นด้วยมาก
8.	เนื้อหาและหลักสูตรการฝึกอบรม	4.23	0.830	เห็นด้วยมากที่สุด
9.	สื่อทัศนูปกรณ์ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการ บรรยาย	2.87	0.876	เห็นด้วยปานกลาง
		3.66	0.747	เห็นด้วยมาก
10.	ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ	3.96	0.678	เห็นด้วยมาก
11.	การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้			
12.	ปัจจัยการผลิตประกอบการฝึกอบรม			
	รวม	3.52	0.533	เห็นด้วยมาก

3) ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วย
 จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ในภาพรวมพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพึงพอใจระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน
 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพึงพอใจในระดับมาก มี 9 ประเด็น คือ การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการ
 บรรยาย ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ เนื้อหาและหลักสูตรการฝึกอบรม สถานที่ฝึกอบรม ปัจจัยการผลิต
 ประกอบการฝึกอบรม เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการบรรยาย วิทยากร/เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม การนำความรู้
 ไปประยุกต์ใช้ และวิธีการและรูปแบบในการฝึกอบรม ส่วนประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยในระดับปาน
 กลาง มี 2 ประเด็น ได้แก่ ช่วงเวลาในการฝึกอบรม และ การรับสมัครเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม ส่วนประเด็นที่ผู้เข้า
 รับการฝึกอบรมพึงพอใจน้อย มีเพียงประเด็นเดียว คือ การลงทะเบียน/รายงานตัวเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม ดังแสดง
 ในตารางที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 2 สรุปความพึงพอใจในแต่ละด้านต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการ
 เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (n = 172)

ประเด็นความพึงพอใจ	Mean	S.D.	ความหมาย
13. การรับสมัครเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม	2.95	0.857	พึงพอใจปานกลาง
14. การลงทะเบียน/รายงานตัวเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม	2.51	0.659	พึงพอใจน้อย
15. สถานที่ฝึกอบรม	3.79	0.510	พึงพอใจมาก
16. ช่วงเวลาในการฝึกอบรม	3.26	0.743	พึงพอใจปานกลาง
17. เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการบรรยาย	3.70	0.544	พึงพอใจมาก
18. วิทยากร/เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม	3.54	0.530	พึงพอใจมาก
19. วิธีการและรูปแบบในการฝึกอบรม	3.42	0.612	พึงพอใจมาก
20. เนื้อหาและหลักสูตรการฝึกอบรม	3.85	0.066	พึงพอใจมาก
21. โสตทัศนูปกรณ์ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการบรรยาย	4.13	0.179	พึงพอใจมาก
22. ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ	4.03	0.808	พึงพอใจมาก
23. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	3.52	0.581	พึงพอใจมาก
24. ปัจจัยการผลิตประกอบการฝึกอบรม	3.74	0.201	พึงพอใจมาก
รวม	3.54	0.459	พึงพอใจมาก

3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการจัดฝึกอบรม ในภาพรวมพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีปัญหาในระดับน้อยทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ขั้นตอนและกระบวนการจัดการฝึกอบรม ความรู้ความเข้าใจ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม ดังแสดงในตารางที่ 3

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเสนอแนะว่า ควรมีการพาไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ชัดเจนและทั่วถึงมากขึ้น สถานที่ฝึกอบรมไม่ควรอยู่ห่างไกลจนเกินไป ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรได้ฝึกปฏิบัติจริงทุกคน ควรมีค่าเบี้ยเลี้ยง หรือค่าพาหนะในการเดินทาง และควรมีการกำหนดสถานที่ฝึกอบรมให้ชัดเจนด้วย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

(n = 172)

ประเด็นปัญหา/อุปสรรค	Mean	S.D.	ความหมาย
1. ขั้นตอนและกระบวนการการจัดฝึกอบรม	1.60	0.613	ปัญหาน้อย
2. เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม	1.23	0.265	ปัญหาน้อย
3. ความรู้ความเข้าใจและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	1.24	0.271	ปัญหาน้อย
รวม	1.36	0.211	ปัญหาน้อย

การอภิปรายผล

สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพทางสังคมเป็นอาสามัครเกษตรและเป็นสมาชิกองค์กรเกษตรกร มีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.44 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรเฉลี่ย 2.37 คนต่อครัวเรือน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลัก มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 125,757.89 บาทต่อปี ผลการวิจัยสอดคล้องกับ การศึกษาวิจัยของ ศักดา จิรไพโรจน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยการประเมินผลความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมของเกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการการจัดการผลิตข้าวตามแนวทางโรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2546 พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย อายุระหว่าง 41-50 ปี การศึกษาดำรงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 4 คน เป็นแรงงานในครัวเรือนต่ำกว่า 3 คน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประมาณหนึ่งในสาม รับทราบข้อมูลข่าวสาร/การประชาสัมพันธ์โครงการ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเกษตรตำบล และผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกินครึ่งหนึ่งสมัครเข้ารับการฝึกอบรมโดยผ่านทางสำนักงานเกษตรอำเภอ/สำนักงานเกษตรจังหวัด ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินโครงการฝึกอบรมดังกล่าวจะมีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงโครงการผ่านการประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดิษฐ์ เจริญสุข (2550:48) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการปลูกปลาล่มน้ำมัน จังหวัดตราด ปี 2549 พบว่า เกษตรกรรับทราบข้อมูลโครงการจากเกษตรตำบล (นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล) เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรตำบลเป็นช่องทางสำคัญช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ให้เกษตรกรรับทราบได้อย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มลฤดา โรจน์วัฒนบุลย์ (2545) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้นำชุมชนและการใช้ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารจากโครงการจดทะเบียนเกษตรกร พบว่า ผู้นำชุมชนทั้งหมดได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการจดทะเบียนเกษตรกรจากเกษตรอำเภอและเกษตรตำบลในรูปแบบของการประชุม อบรม และผู้ใหญ่บ้านเป็นประจำทุกเดือนเกษตรกรส่วนใหญ่ได้แจ้งขึ้นทะเบียนเกษตรกรในปี 2545

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการส่งเสริมการปลูกกล้วยจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

1. ด้านการรับสมัครเข้ารับการฝึกอบรม และการลงทะเบียน/การรายงานตัวก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจในระดับปานกลางและระดับน้อย วิเคราะห์ในประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจน้อยที่สุดจนถึงมากในประเด็น ขั้นตอนและวิธีการรับสมัคร ช่องทางการรับสมัคร และการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศูนย์ฯ ไม่มีผู้รับผิดชอบโครงการฝึกอบรมที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ มีจำนวนน้อย การบริหารจัดการโครงการฝึกอบรมของศูนย์ฯ อาจจะยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ. (2532:1-3) กล่าวว่า กระบวนการฝึกอบรมมีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่สำคัญ คือ การบริหารโครงการฝึกอบรม หรือการดำเนินการฝึกอบรม เพราะการดำเนินการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรม ซึ่งเข้าใจหลักการบริหารงานฝึกอบรม พอที่จะสามารถวางแผนและดำเนินงานธุรการทั้งหมดในช่วงทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ผู้จัดโครงการฝึกอบรมจะต้องมีบทบาทหลัก ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับวิทยากร ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทั้งในด้านสถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ ขานพาหนะ การเงิน ฯลฯ และในขณะเดียวกันยังต้องดำเนินงานในฐานะผู้อำนวยความสะดวก โครงการ ทำหน้าที่ควบคุมให้การฝึกอบรมดำเนินไปตามกำหนดการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

2. ด้านสถานที่ฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยน้อยและพึงพอใจในระดับมาก วิเคราะห์ใน

ประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจมากที่สุดถึงมากที่สุดในประเด็น ความสะดวกสบายในการฝึกอบรม อาหาร และความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะศูนย์ฯ ได้ใช้สถานที่ฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นหอประชุม/ห้องประชุม ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องเสียง ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพร พิศาลบุตร และชงยุทธ เกษสาคร (2546:118) ได้สรุปประเด็นของสถานที่ฝึกอบรมไว้ว่า สถานที่ฝึกอบรม คือ แหล่งที่จะใช้สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปร่วมกันศึกษาหาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สถานที่ฝึกอบรมนอกจากจะให้ความรู้ทางวิชาการแล้วยังมีผลต่อจิตใจของผู้เข้ารับการอบรมอีกด้วย หลักในการเลือกสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีดังนี้ คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ มีอากาศ และสิ่งแวดล้อมดี ไม่มีเสียงรบกวน ไม่มีสิ่งที่เป็นพิษ การคมนาคมสะดวกและปลอดภัย

3. ด้านช่วงเวลาในการฝึกอบรม วิธีการและรูปแบบการฝึกอบรม ตลอดจนหลักสูตรการฝึกอบรม ผู้เข้า

รับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจในระดับปานกลาง และเห็นด้วยและพึงพอใจในระดับมาก วิเคราะห์ในประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจน้อยจนถึงปานกลางในประเด็น เวลาที่ใช้ในการทำพิธีเปิด-ปิดการอบรม ระยะเวลาที่เปิดโอกาสให้ซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งเวลาและการกำหนดตารางในแต่ละหัวข้อวิชา ระยะเวลาในการฝึกอบรม การประเมินผลก่อน-หลังการอบรม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะศูนย์ฯ จัดทำหลักสูตรโดยเน้นเนื้อหาทางวิชาการและอัดแน่นมากจนเกินไป และมีการเชิญแขกผู้มีเกียรติมาเป็นประธานเปิดการอบรมซึ่งทำให้เสียเวลามากในกรณีที่ประธานมาไม่ตรงเวลา แต่หลักสูตรที่จัดทำขึ้นก็ยังเป็นหลักสูตรที่น่าสนใจและตรงตามความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับ กล้วย ชีระเผ่าพงศ์ (2530:65) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเมื่อสร้างขึ้นแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ คือ กระบวนการเรียนการสอนและการบริหาร (Method and Organization) เป็นส่วนที่ว่าการจัดการกระบวนการเรียนการสอน การนำวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ให้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

เหมาะสมกับวัย เนื้อหา การจัดการและการบริหารหลักสูตรด้วย สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งที่หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล และสอดคล้องกับ Taba Hilda อ้างในประดิษฐ์ ราชเดิม (2548:36) ว่า หลักสูตรในแต่ละระดับต้องสามารถสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้หลักสูตร ที่มีสภาพทางครอบครัว ชุมชน สังคมที่แตกต่างกันออกไป และสอดคล้องกับ วิจิตร อาวะกุล (2540:193) ได้กล่าวว่า ระยะเวลาการฝึกอบรมไม่ให้ยาวเกินไป ให้พอเหมาะที่ผู้รับการอบรมสามารถรับการอบรมได้

4. ด้านวิทยากร เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการบรรยาย ตลอดจนการใช้สื่อและโสตทัศนูปกรณ์

ในการบรรยาย ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจในระดับมาก ถึงเห็นด้วยและพึงพอใจมากที่สุด วิเคราะห์ในประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจมากที่สุดจนถึงมากที่สุดในประเด็น จำนวน สภาพ และความพร้อมใช้งาน ตลอดจนความเหมาะสมของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบรรยาย อาจจะเป็นเพราะศูนย์ฯ ใช้การบรรยายประกอบการสาธิตให้เห็นภาพจริงๆ มีการใช้สื่อที่ง่ายและเน้นการเห็นของจริง ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์ ขันธวานะ (2531:116) ได้ให้ลักษณะหรือหลักการของสื่อการเรียน การสอนที่ดี คือ ขนาดของสื่อต้องเหมาะสมกับการมองเห็น สภาพของสื่อต้องพร้อมและสะดวกในการใช้ และในด้านของวิทยากรฝึกอบรม ศูนย์ฯ ใช้วิทยากรของศูนย์ฯเอง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตร อาวะกุล (2540:193) กล่าวว่า กระบวนการในการจัดทำโครงการฝึกอบรม ต้องมีการกำหนดเทคนิควิธีการฝึกอบรมว่าจะใช้วิธีการใดในการฝึกอบรม จะใช้เทคนิคอย่างไรบ้าง จึงจะเหมาะกับกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม เนื้อหาวิชาหลักสูตร จึงจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ได้รับประโยชน์ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มากที่สุด การฝึกอบรมใด ที่ระบุพฤติกรรมให้ลงมือฝึกหัดการจัดวิธีการฝึกอบรม ก็จะต้องจัดเน้นไปทางสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หรือควรจะใช้การอภิปราย การแบ่งกลุ่ม แทนที่จะเป็นการนั่งฟังการบรรยายตลอด และสอดคล้องกับ สุภาพร พิศาลบุตร และชงยุทธ เกษสาคร (2546:116-117) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของวิทยากรไว้ว่า เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหัวข้อวิชาการที่กำหนด มีประสบการณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี

5. ด้านปัจจัยการผลิตที่ได้รับ ความรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจในระดับมาก วิเคราะห์ในประเด็นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นด้วยและพึงพอใจมากในประเด็น ปริมาณ คุณภาพและความเหมาะสมของปัจจัยการผลิต การนำความรู้ไปถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ เนื่องจากหลังจากอบรมเสร็จแล้วทางศูนย์ฯ ได้แจกปัจจัยการผลิตเป็นต้นพันธุ์กล้วยจาก การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำไปปลูกที่บ้านเพื่อให้เกษตรกรนำไปพัฒนาเป็นอาชีพ สามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือนได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ อรุณ สิงห์คำ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกร พบว่า เกษตรกรต้องการให้จัดหลักสูตรการฝึกอบรมที่ตรงกับปัญหาในการประกอบอาชีพและเมื่ออบรมแล้วสามารถนำไปแก้ปัญหาได้จนทำให้เกิดรายได้ และต้องการให้การจัดฝึกอบรมกิจกรรมในการเรียนให้นั้นหนักการปฏิบัติจริง เทคนิควิธีการสอนให้ใช้การสาธิตหลังจากการฝึกอบรมแล้วเสร็จ เกษตรกรต้องการให้จัดทำหรือนำแหล่งจำหน่ายผลผลิตและการให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต

ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการจัดฝึกอบรม จากการศึกษาวิจัยปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการจัดฝึกอบรม โดยทำการศึกษาใน 3 ด้านหลักๆ โดยภาพรวมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีปัญหาในทุกด้านอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านขั้นตอนและกระบวนการจัดฝึกอบรม ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ ได้แก่ ขั้นตอน ระยะเวลา การรับสมัครและการลงทะเบียน การเดินทาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เสนอแนะว่าควรพาไปศึกษาดูงานนอก ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ชัดเจนและทั่วถึงมากขึ้น สถานที่ฝึกอบรมไม่ควรอยู่ห่างไกลเกินไป ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรได้ฝึกปฏิบัติจริงทุกคน ควรมีค่าเบี้ยเลี้ยง หรือค่าเดินทาง และควรมีการกำหนดสถานที่ฝึกอบรมให้ชัดเจนตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการจัดทำโครงการควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงาน แผนการประชาสัมพันธ์โครงการให้ทั่วถึง โดยทำการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่เข้าถึงเกษตรกรให้มากขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น มีการมอบหมายงานแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบโครงการให้ชัดเจน โดยจะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้บริหารโครงการ ต้องมีการกำหนดทิศทางการทำงานในแต่ละขั้นตอนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรลดขั้นตอนบางขั้นตอนที่ไม่จำเป็นต่อการดำเนินงานโครงการฝึกอบรม ให้น้อยลง เพื่อให้การบริหารจัดการเวลาคุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษารายละเอียดเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดทำโครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพเกษตรกร การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการฝึกอบรม หลังจากเสร็จการอบรมไปแล้ว และการศึกษาการลดขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นอุปสรรคและปัญหาต่อการฝึกอบรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2545. เอกสารหมายเลข 2. “บทบาทและภารกิจ”. กรุงเทพฯ. (อัคราณา).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2554. เอกสารการประเมินผลการอบรม. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดนครราชสีมา (พันธุ์พืชเพาะเลี้ยง). นครราชสีมา. (อัคราณา).
- ฉลวย ชีระเผ่าพงศ์. (2530). การวิเคราะห์งานและอาชีพเพื่อการพัฒนาหลักสูตรอุตสาหกรรมศิลป์. กรุงเทพฯ :
- ภาควิชาพื้นฐานอุตสาหกรรมศึกษา คณะวิชาช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยครูพระนคร.
- ชลอ ธรรมศิริ. (2520). ปัญหาและการบริหารงานฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : สำนักฝึกอบรม สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชาญ สวัสดิ์ดิลล. (2547). คู่มือการประเมินและติดตามผลการฝึกอบรมสำหรับผู้รับผิดชอบ โครงการฝึกอบรมสัมมนา (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ:สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- จิระ ประมวลพฤษ. (2538). การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- ณรงค์ ภูใจเที่ยง. (2534). ความคิดเห็นของเกษตรกรและผู้สอนที่มีต่อการฝึกอบรมระยะยาว จัดโดยฝ่ายฝึกอบรมเกษตรวิศวกรรม กรมวิชาการการเกษตร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทองฟู ชินะโชติ. (2531). การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธำรง บัวศรี. (2532). ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- นฤมล ดันธสุเรศ (2544). “การเรียนรู้ของผู้เรียนการศึกษานอกระบบ”. ในประมวลสาระชุดวิชาปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบ. หน้าที่ 6 หน้า 31-44. นนทบุรี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

- ประดิษฐ์ ราชเดิม. (2548). การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรครูฝึกใหม่ จากสำนักพัฒนาผู้ฝึกและเทคโนโลยีการฝึก กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีพและเทคโนโลยีศึกษา สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ผจญ ขันธชวนะ. (2531). การสอนวิชาช่างอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินิจดา วีระชาติ. (2543). การฝึกอบรมกับการพัฒนาอาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มนูญ งามสอน. (2545). ความคิดเห็นของเยาวชนต่อการฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศูนย์ฝึกอบรม โครงการ เยาวชนพิทักษ์ไพร อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วันชัย ศรีเลขรัตน์. (2541). ความคิดเห็นของวิทยากรที่มีต่อโครงการฝึกอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชนของ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วิจิตร อวาทกุล. (2540). การฝึกอบรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- _____. (2543). การฝึกอบรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วิน เชื้อโพธิ์หัก. (2537). การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิบูลย์ บุญขจรโรกุล. (2545). คู่มือวิทยากรและผู้จัดการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธา การพิมพ์ จำกัด.
- ศักดิ์ จิรไพโรจน์. (2546). วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินผลความพึงพอใจหลังการอบรมเกษตรกรผู้เข้ารับการ อบรมโครงการจัดการผลิตข้าวตามแนวทางเกษตรกรในพระราชดำรินเขตจังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สมคิด บางโม. (2544). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์การพิมพ์.
- สังค์ อุทรานันต์. (2527). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงเดือน.
- สมชาติ กิจขรรช, ดร.อรจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2539). เทคนิคการจัดการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน),
- สำนักงาน ก.พ. (2532). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง กระบวนการฝึกอบรม. สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
- สุภาพร พิศาลบุตร และขงยุทธ เกษสาคร. (2546).การพัฒนาบุคลากรและฝึกอบรม. (พิมพ์ ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิเจพรีนติ้ง.
- สุรพล จันทราปัดย์. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. เทคนิคการประเมินผลและติดตามผลการฝึกอบรมในงานส่งเสริม. สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรศักดิ์ โนราช. (2547). ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้น เรื่อง การเลี้ยงปลาในน้ำจืดของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี อุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

อรัญ สิงห์คำ. (2538). การศึกษารูปแบบการวิชาชีพเกษตรกรรม.งานหลักสูตรพิเศษ. วิทยาลัยเกษตรกรรม
อุบลราชธานี.

Best, John W. (1978) Research in Education. New Jersey:Prentice

Good,C.V. (1973). *Dictinary of Education*. New York : McGraw-Hill Book.

Remmer, H.H. (1954). Introduction to Opinion and Attitude Measurement.NewYork:Harper and
Brothers Publisher

Yamane, Taro (1973) . Statistics: An Introduction Analsis.3th ed. New York: Harper & Row

